لە نێوان جینۆسایدی کوردانی دێرسیم و جینۆسایدی کوردانی ئێزیدی

ڕێبوار ڕەمەزان بارزانی

جینۆسایدی کوردانی دێرسیم	جینۆسایدی کوردانی ئێزیدی
لە نموونەیەکدا بە فەرمانی ئاڵپدۆگان، یەکێک لە ئەشکەوتەکانی کوتوزیکداغ لە دۆڵی ئیسکۆرلا کە ٢٥٠٠ ژن و مناڵ و پیر لە هاوڵاتییە کوردە عەلەوییەکانی شاری دێرسیم پەنایان بۆ بردبوو، سەربازەکان ڕێگاکانی چوونە دەرەوەیان بە دینامیت تەقاندەوە و کەرەستەکانی ئاگر کەرەوەیان بۆ ناو ئەشکەوتەکە هاویشت و لە ئاکامدا سەرجەم هاوڵاتیانی ناو ئەشکەوتەکە بە زیندوویی سووتان و ژێر خاک کران.	سەدان هەزار لە کوردە ئێزیدیەکان لە ترسی چەکدارانی تیرۆرستی داعش پەنایان بو چیای شنگال برد و لە خوارەوەی چیاکەش هەموو ڕێگاکان داخرا بوون و لە ژێر کۆنترۆڵی چەکداران بوو، هەر کەسێک لە شاخەکە بچووبایە خوارەوە دەکوژرا و لە چیاکەش خواردن و خۆراک و ئاو نەبوو زۆر کەم بوو، هەندێک لە خەڵکەکە لە برسان و لە تینوویەتیان گیانیان لە دەستدا، تا ئەو کاتەی لە لایەن فرۆکەکانەوە خواردن و پێداویستیان بو فرێدرایە خوارەوە و دواتر لە لایەن هێزەکانی پێشمەرگەوە ڕێگایەک بەرەو ڕۆژئاوای کوردستان بۆ باشووری کوردستان کرایەوە.
سەربازەکە وتی: فەرماندەکانمان وتیان بیانکوژن. فیشەک گرانە، نەچن بە فیشەک	ئەمیرەکانیان وتیان، بیان کوژن بە بێ جیاوازی، بەڵام نەک بە فیشەک، نەک لە

بیانکوژن! بە قسەمان کردن، ئێمەش لە منالّی شەش حەوت ساڵانەوە بگرە تا پیرە پیاوی شێست حەفتا ساڵانمان بە قۆنداخە تفەنگەکان دەکوشت. فەرماندەکان ئەمجارە وتیان، حەیفە، تفەنگەکان خراپ دەبن! ئێمەش دەستمان دایە گۆپاڵی دار بەڕوو ئەمجارە بە گۆپاڵ ئەوەندەمان لە منالّەکان ئەدا تا دەمردن...!!!	بەر ئەوەی فیشەک گرانە، بەڵکو بە چەقۆ سەریان ببڕن و لاشەیان لێ بکەنەوە و دواتر سەریان لە شوێنە گشتیەکان هەڵبواسن و با خەڵک بیبینێت و پەندی لێ وەرگرن، بە بەر چاوی کامیراکان و لە تۆرە کۆمەڵایەتیەکان بڵاوی بکەنەوە.
کوردبوون قەدەغەیە و هەرکەس لە تورکی زیاتر، زمانێکی تر بە کار ببات، سزا دەدرێ، هەرچی زووترە دەبێ دێرسیم لە کوردایەتی بشۆرێتەوە	ئێزیدی بوون و کورد بوون قەدەغەیە هەر کەسێ جودا لە بیر و باوەڕی ئەوان بێربکاتەوە و موسڵمان نەبێت، ئەبێ بمرێت و بکوژرێت یاخۆد ببێتە ئیسلام و ئیسلام بوونی خۆی ڕا بگەیەنێت و لە کورد بوون و ئێزیدبوون بسڕێتەوە.
کچێکی رزگار بووی رەشە کوژیی دێرسیم کە ئەو کات تەمەنی١٠ساڵان بوو، وتی: کاتێ دەمویست خۆم لە ژێر بەردێکدا حەشار دەم، سەربازێک منی بینی و تەقەی لێ کردم. بۆ لام هات و بە سەرم دا گوراندی. لە پێش خۆی دام و بە پاڵ پێوە نان بردمی بۆ ئەو شوێنەی کە منالّەکان و ژنەکانیان لێ کۆ کردبووەوە. هیوادار بووم کە لەوێ بتوانم بنەماڵەکەم بدۆزمەوە، بەڵام هیچ کامیان لەوێ نەبوون، بە سەدان منالّ و ئافرەتی لێ بوو پاشان بردیانین بۆ ئەلازیغ...	کچێکی تەمەن 14 ساڵانی رزگار بووی دەستی تیرۆرستانی داعش، ئەوە ناشارێتەوە کە دوای جیاکردنەوەی ژنە بە تەمەنەکان لە گەڵ ژن و کچە رفێنراوە بچووکەکان، لە لایەن چەکدارانی داعش ڕوو بە ڕووی دەستدرێژی بە کۆمەڵ بوونەتەوە، دەڵێت: هەموومان بۆ زیندانی بادۆشی نزیک موسڵ گواسترایینەوە، هەر لەوشوێنە زیاتر لە هەزار ژن و منداڵی دیکەی کوردی ئێزیدی لێ بوو. چارەنووسی ئەو رفێنراوانە فرۆشتنە بەو کەسەی کە زۆرترین نرخیان پێ دەدات.
لە ساڵی ٢٠١٠ ئەردۆغان سەرۆکی ئەنجوومەنی وەزیران ئەو کات و سەرۆک کۆماری ئێستای تورکیا لە بارەی کوشتاری دێرسیم دەڵێ : تاوانی دێرسیم یەکێکە لە تاڵترین و تراژیدیاترین	لە ئابی ٢٠١٤ دا سەرۆکی هەرێمی کوردستان مسعود بارزانی لە بارەی جینۆسایدی کوردە ئێزیدیەکان وتی: ئەوەی لە شنگال ڕوویدا تەنیا بە سەر خوشک و برا ئێزیدیەکاندا نەهاتووە بەڵکو

ڕووداوەکانی مێژووی نزیکمان	زامێکە هەموومان ئازار دەدات.
لە ساڵانی 1937 و 1938 و 1939 لە دێرسیم درامایەکی گەورە ڕووی دەدا، لە ئاسمان و زەوییە ناوچەکە و دانیشتوانی تۆپباران دەکران، تەنانەت بۆمبی گازی ژەهراویش لە دژی خەڵک بە کار هێنرا. لە دێرسیم هەر شتێ بجووڵایە لێی دەدرا، منداڵان و ژنان گولەباران دەکران	لە مانگی ئابی ٢٠١٤ لە شنگال تراژیدیایەکی گەورە ڕوویدا، هەموو شار و شارۆچکەکان چۆڵ کران و هەر کەسێ بدیترایە دەکوژرا یاخود دەستگیر دەکرا، سەدان کەس گوللە باران کران و هەزاران ئافرەت و منداڵ دەستگیر کران و سەدان کچ دەستدرێژی سێکسیان کرایە سەر و کڕین و فرۆشتنیان پێ کرا
هەزاران کەس کە نازانرێ ژمارەیان چەندە لەو مەرگەساتە کوژران (منداڵ، ژن و پیر) بە بێ جیاوازی، هەزاران ماڵ وێران کران، دەیان هەزار سەرە مەڕ و ماڵات تاڵان کران و هەزاران مرۆڤیش بە زۆر لە زێدی باب و باپیرانیان بۆ ڕۆژئاوای تورکیا راگوێزران	هەزاران کەس کە نازانرێ ژمارەیان چەندە لەم مەرگەساتە بە ژن و منداڵەوە گوللە باران کران و دەیان ماڵ و شوێنی پیرۆزی ئێزیدیەکان تەقێنران و سوتێنران، بە هەزاران مەڕ و ماڵات لە برسان و لە تینوویەتیان مردار بوون و تاڵان کران و سەدان هەزار کەسیش بە ناچاری لە ترسی مردنێکی ڕاستەقینە زێدی باب و باپیریان بە جێهێشت و بۆ ناوچە ئارامەکانی باشووری کوردستان ئاوارە بوون
هەر ئەفسەر و سەرباز و کار بە دەستێکی ڕەگەز پەرستی تورک ئازادن لە ڕاو کردنی دانیشتوانی دێرسیم و ئەتک کردنی ژنانی کورد و دوای ئەوەش کوشتنیان و کوشتنی منداڵەکانیان و بردنی کچانی کورد و بەخشینیان بە ئەفسەران و کار بە دەستانی تورکدا.	هەر ئەمیر و چەکدارێکی داعش ئازادن لە ڕفاندن و ڕاو کردنی کچان و ژنانی ئێزیدی و کوشتنی منداڵەکانیان و تەنانەت کوشتنی ژنەکان دوای دەستدرێژی کردنە سەریان و کڕین و فرۆشتی ئەم کچانە وەک کۆیلە لە بازاری تایبەتدا
خەڵکێکی زۆر بە تایبەت ئافرەتی بە تەمەن و منداڵ و بەساڵاچووان لە ئەنجامی ڕاگواستندا گیانیان لە دەستدا	بە سەدان ئافرەت و منداڵ و پیر و پەککەوتە لە چیای شنگال و لە ئەنجامی کۆچڕەویدا گیانیان لە دەستداوە
بە پێی ئامارە فەرمیەکانی حکومەتی ئەو کاتی تورکیا(13806)کەس کۆمەڵ کوژ	بە پێی ئامارە نا فەرمیەکان زیاتر لە (600)کەس لە گۆڕی بە کۆمەڵدا

کران، بەڵام ئامارە نافەرمیەکان ئەم ژمارەیە بە 40 –50 هەزار کەس مەزەندە دەکەن و هەروەها بە پێی بەڵگە نامەکانی دەوڵەت ژمارەی ڕاگوێزراوان تا ساڵی 1938 گەیشتبووە 11683 کەس و هەزارانی تریش بەرنامە و پیلانی ڕاگواستنیان بۆ دانرا بوو.	کومەڵکوژکراون و سەدانی تر لەو لاو لەم لا کوژراون و زیاتر لە (4500) ئافرەت و مندال رفێندراون، بە هەزاران کەسیش دەستگیر کراون و زیاتر لە 300 هەزار کەسیش ئاوارەی چیای شنگال و دواتر ناوچە ئارامەکانی کوردستان بوونە

رێبوار رەمەزان بارزانی